

PROPOZYCJA WALORYZACJI TERENÓW ZIELENI PRZY PLACÓWKACH EDUKACYJNYCH

Iwona Połucha, Klaudia Dzioba

Katedra Architektury Krajobrazu i Agroturystyki, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
Department of Landscape Architecture and Agritourism, University of Warmia and Mazury in Olsztyn
ul. Prawocheńskiego 17, 10-727 Olsztyn, tel./fax (+48) 89 523 41 74, e-mail: iwona.polucha@uwm.edu.pl

Streszczenie. W artykule przedstawiono przykładową klasyfikację terenów przedszkolnych i przyszkolnych, z uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży w zakresie nauki, zabawy i wypoczynku w przestrzeni ogrodowej. W celu oceny i porównania terenów zieleni przy wybranych placówkach edukacyjnych opracowano metodę waloryzacji, w której wybrano kryteria odnoszące się do istniejącej roślinności oraz obecnego zagospodarowania. Poszczególnym placówkom przyznano punkty, których zsumowanie pozwoliło na zakwalifikowanie ich do jednej z 5 klas, co wiązało się z uzyskaniem ocen: bardzo złej, złej, średniej, dobrej lub bardzo dobrej. W rezultacie możliwe było porównanie ocenionych terenów przedszkolnych i szkolnych oraz wskazanie elementów przestrzeni ogrodowej wymagających rearanżacji.

Słowa kluczowe: placówka edukacyjna, przedszkole, szkoła, waloryzacja, zagospodarowanie terenów zieleni

WPROWADZENIE

„W dobie informatyzacji i komputeryzacji naszego życia i wyczuwalnego wszechobecnego pośpiechu, kontakt dzieci z przyrodą jest coraz słabszy. Projektowanie i tworzenie ogrodów zabaw dziecięcych stało się ważną sprawą dla poprawy nie tylko fizycznego, ale i psychicznego zdrowia i harmonijnego rozwoju dzieci. Obcowanie z właściwie zaaranżowaną przyrodą ogrodu, jej niepowtarzalnością, bogactwem form, barw oraz korzystanie z prostych w budowie urządzeń zabawowych pozwoli na pobudzenie wyobraźni dziecka, jego zdolności poznawczych i kreatywności” [Kubus 2009]. Psycholodzy i pedagodzy zwracają uwagę na rolę środowiska fizycznego w rozwoju dziecka. Podkreślają, że dzięki możliwości eksploracji, wchodzenia w różnorodne interakcje, moderujące proces uczenia się, dochodzi do kształtowania umiejętności i postaw oraz rozwoju zainteresowań, co niewątpliwie wzbogaca rozwój człowieka [Bańka 2002]. Częste i bezpośrednie kontakty z przyrodą wzbudzają w dzieciach chęć poznawania świata, wpływają na ich wrażliwość moralną i estetyczną [Parczew-

ska 2008]. Dlatego „ogród szkolny, ostoja przyrody, miejsce zabaw i wypoczynku, zielona klasa, to miejsce równie ważne jak stołówka, sala gimnastyczna czy sala lekcyjna. Dobrze zagospodarowane może służyć uczniom, nauczycielom i rodzicom, zarówno w trakcie zajęć lekcyjnych, jak i po nich” [Komorowska 2010].

CEL I METODY BADAŃ

Celem zaprezentowanych w artykule badań były waloryzacja, klasyfikacja i porównanie terenów przedszkolnych i szkolnych, a w rezultacie wskazanie elementów przestrzeni ogrodowej wymagających reorganizacji. Na potrzeby oceny i porównania terenów zieleni przy wybranych placówkach edukacyjnych opracowano własną metodę waloryzacji, w której przyjęto punktację odnoszącą się do wybranych kryteriów, dotyczących istniejącej roślinności oraz obecnego zagospodarowania. Wykorzystano ją podczas analizy terenów przy następujących placówkach, znajdujących się na terenie Olsztyna:

- Przedszkole Miejskie nr 15 przy ul. Boenigka 5;
- Przedszkole Miejskie nr 32 przy ul. Murzynowskiego 24;
- Społeczna Szkoła Podstawowa nr 101 i Społeczne Gimnazjum nr 101, wchodzące w skład Społecznego Zespołu Przedszkolno-Szkolnego nr 101 przy ul. Mroza 25;
- Szkoła Podstawowa nr 25 z Oddziałami Integracyjnymi im. H.Ch. Andersena, Gimnazjum nr 9 z Oddziałami Integracyjnymi i IX Liceum Ogólnokształcące z Oddziałami Integracyjnymi, wchodzące w skład Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr 3 przy ul. Wańkowicza 1;
- III Liceum Ogólnokształcące im. Mikołaja Kopernika przy ul. Sybiraków 3.

Przyjęte kryteria oceny terenów zieleni przy placówkach edukacyjnych oraz sposób klasyfikacji przestrzeni ogrodowej zaprezentowano w opisie waloryzacji badanych obiektów. Przy wyborze kryteriów i ustalaniu punktacji uwzględniono wytyczne zawarte w normach PN-EN 1176-1:2009 oraz PN-EN 1177:2009.

OCENA ISTNIEJĄCEJ ROŚLINNOŚCI PRZY PLACÓWKACH EDUKACYJNYCH

W celu oceny roślinności porastającej tereny przy placówkach edukacyjnych objętych badaniami wskazano 10 kryteriów i zaproponowano ich punktację.

1. **Średni wiek drzew:** w badaniach ujęto drzewa reprezentujące gatunki zawarte w tabeli wiekowej drzew opracowanej przez Longina Majdeckiego [Majdecki 1980–1986]. Na podstawie obwodu pnia, ze wzoru na obwód koła, obliczono pierśnice poszczególnych okazów, które wykorzystano następnie do określenia przybliżonego wieku poszczególnych drzew. Wyniki zsumowano i podzielono przez liczbę badanych okazów, co pozwoliło na uzyskanie średniego

wieku drzewostanu rosnącego na terenach objętych badaniami. W przypadku, gdy wiek drzewa określono jako krótszy niż 20 lat, jako wynik przyjęto 10, natomiast, kiedy określono go jako krótszy niż 10 lat – 5. Każdej z placówek przyznano punkty (1 pkt – gdy średni wiek drzew wynosił mniej niż 20 lat, 2 pkt – kiedy drzewa mieściły się w przedziale wiekowym 20–60 lat, 3 pkt – dla terenów ze średnim wiekiem drzewostanu większym niż 60 lat).

2. **Stan zachowania roślin:** ocenie podlegało występowanie objawów chorobowych i uszkodzeń drzew (ślady żerowania szkodników, susz, posusz, obecność jemioli, oznaki chorobowe na liściach, występowanie grzybów i porostów na pniu itp.), a także ukształtowanie pokroju i walory estetyczne reprezentowane przez roślinność. Placówkom przyznano punkty (1 pkt – jeśli stan zachowania drzewostanu określono jako zły, tj. więcej niż 65% roślin posiadało objawy chorobowe i uszkodzenia, 2 pkt – w przypadku drzewostanu, którego stan określono jako dobry, tj. więcej niż 35%, ale mniej niż 65% roślinności charakteryzowała się złym stanem zdrowotności, 3 pkt – jeżeli stan zachowania drzewostanu określono jako bardzo dobry, tj. objawy chorobowe i uszkodzenia występowały na mniej niż 35% roślin).

3. **Różnorodność gatunkowa:** ocenie podlegała liczba występujących na danym terenie gatunków roślin. Jeżeli było ich mniej niż 15 – placówce przyznano 1 pkt, przypadku występowania od 15 do 25 gatunków – 2 pkt, jeśli stwierdzono obecność więcej niż 25 gatunków – przyznano 3 pkt.

4. **Zróżnicowanie roślinności:** oceniano zróżnicowanie roślinności pod kątem występowania roślinności drzewiastej, krzewiastej i zielnej. W przypadku, gdy na badanym terenie stwierdzono obecność wyłącznie gatunków będących przedstawicielami drzew i krzewów, placówce przyznano 1 pkt. Jeśli dominowała roślinność drzewiasta i krzewiasta, ale występowały też pojedyncze gatunki roślin zielnych – przyznano 2 pkt. Placówkom z dominującym udziałem gatunków roślin drzewiastych i krzewiastych, na terenach których występowało co najmniej 10 gatunków roślin zielnych – przyznano 3 pkt.

5. **Występowanie gatunków roślin pachnących:** jeśli na badanym terenie występowały mniej niż 3 gatunki o walorach zapachowych, placówce przyznano 1 pkt. W przypadku obecności od 3 do 6 takich gatunków – 2 pkt, natomiast w przypadku, gdy na danym terenie rosło więcej niż 6 gatunków – 3 pkt. Jeżeli na danym terenie nie stwierdzono występowania ani jednego gatunku rośliny pachnącej, punktów nie przyznawano.

6. **Występowanie gatunków roślin o atrakcyjnych owocach:** w przypadku gdy na terenie objętym badaniami stwierdzono obecność mniej niż 3 takich gatunków, placówce przyznano 1 pkt. Jeśli występowało od 3 do 6 gatunków – przyznano 2 pkt, a jeżeli na terenie placówki rosło więcej niż 6 gatunków – przyznano 3 pkt. Jeżeli na badanym terenie nie stwierdzono obecności gatunków roślin o atrakcyjnych owocach, punktów nie przyznawano.

7. **Występowanie gatunków roślin trujących:** jeżeli na badanym terenie występowały 1 lub 2 takie gatunki, placówce odjęto 1 pkt. W przypadku, gdy

stwierdzono obecność od 3 do 6 gatunków – odjęto 2 pkt. W sytuacji, gdy zidentyfikowano więcej niż 6 gatunków roślin trujących – odjęto 3 pkt. Jeśli na badanym terenie takie gatunki roślin nie występowały – punktów nie odjęto.

8. **Występowanie gatunków roślin kłujących, parzących:** w przypadku, gdy stwierdzono obecność 1 lub 2 takich gatunków, placówce odjęto 1 pkt. Jeśli zidentyfikowano od 3 do 6 gatunków – odjęto 2 pkt, a podczas występowania ponad 6 gatunków roślin kłujących lub parzących – placówce odjęto 3 pkt. Jeśli na badanym terenie takie gatunki roślin nie występowały, punktów nie odjęto.

9. **Występowanie zieleni izolacyjnej wzdłuż ogrodzenia:** w przypadku, gdy zieleń izolacyjna nie występowała lub gdy stwierdzono jedynie jej częściową obecność, nie przekraczającą 35% długości ogrodzenia, placówce przyznano 1 pkt, jeżeli zidentyfikowano obecność zieleni izolacyjnej wzdłuż więcej niż 35%, ale mniej niż 70% długości ogrodzenia – przyznano 2 pkt, natomiast w sytuacji, kiedy porastała całą długość ogrodzenia lub znaczne jego fragmenty (co najmniej 70% długości ogrodzenia) – przyznano 3 pkt. Jeżeli nie stwierdzono obecności zieleni izolacyjnej, punktów nie przyznano.

10. **Występowanie zieleni dającej cień w miejscach zabaw i wypoczynku:** jeśli stwierdzono obecność pojedynczych drzew dających cień, placówce przyznano 1 pkt, w przypadku występowania zieleni, pokrywającej co najmniej 10%, jednak mniej niż 40% powierzchni terenu, przyznano 2 pkt, jeżeli natomiast istniejąca zieleń pokrywała przynajmniej 40% powierzchni terenu – przyznano 3 pkt. Jeżeli w miejscach zabaw i wypoczynku zieleń nie występowała, punktów nie przyznawano.

Na podstawie uzyskanych wyników waloryzacji roślinności dokonano oceny i porównano zieleń w otoczeniu placówek edukacyjnych. W tym celu punkty przyznane poszczególnym placówkom zsumowano, co pozwoliło na zakwalifikowanie otaczających je terenów do jednej z pięciu wydzielonych klas. Do klasy I przypisano placówki, których roślinność posiadała wysokie walory oraz bardzo dobrze spełniała funkcje przynależne zieleni przy placówkach edukacyjnych. Przejawiało się to m.in. występowaniem do wielu gatunków roślin posiadających walory zapachowe i wytwarzających atrakcyjne owoce. Roślinność pełniła też rolę ocieniającą oraz odgradzała teren placówki od sąsiadujących przestrzeni. Ponadto nie stwierdzono obecności roślin stwarzających niebezpieczeństwo, a więc: kłujących, parzących ani trujących. Do klasy V zakwalifikowano natomiast placówki, których roślinność posiadała niskie walory, a swoje funkcje pełniła jedynie w niewielkim stopniu. Różnorodność gatunkowa na przynależnych im terenach była niewielka. Pojawiały się rośliny trujące, kłujące czy parzące. Zieleni było zbyt mało, by mogła pełnić funkcję ocieniającą oraz izolacyjną, a gatunki roślin pachnących oraz wytwarzających atrakcyjne owoce nie występowały. W klasach II–IV znalazły się placówki, które uzyskały wynik pośredni (tab. 1).

Tabela 1. Klasyfikacja terenów zieleni przy placówkach edukacyjnych w wyniku waloryzacji istniejącej roślinności

Table 1. The classification of green areas around educational institutions as the result of valorization of existing greenery

Klasa – Class	I	II	III	IV	V
Suma punktów Sum of points	18–22	13–17	8–12	3–7	-2–2
Ocena roślinności Evaluation of greenery	bardzo dobra	dobra	średnia	zła	bardzo zła

Źródło: opracowanie własne – Source: own study based

OCENA OBECNEGO ZAGOSPODAROWANIA TERENÓW PRZEDSZKOLNYCH I PRZYSZKOLNYCH

Ocenę aktualnego zagospodarowania terenów przy badanych placówkach podzielono na 2 części. Pierwsza z nich dotyczy przedszkoli, natomiast druga – szkół podstawowych oraz gimnazjów i szkół średnich.

W celu oceny istniejącego zagospodarowania terenów przedszkolnych wskazano 9 kryteriów, którym przypisano określoną punktację.

1. Zróżnicowanie urządzeń zabawowych: jeżeli na badanym terenie występowały nie więcej niż 2 rodzaje urządzeń zabawowych (np. piaskownica, zjeżdżalnia, huśtawka, drabinki, karuzela itp.), placówce przyznano 1 pkt, jeśli stwierdzono obecność od 3 do 8 rodzajów urządzeń, przyznano 2 pkt, natomiast w sytuacji, kiedy zidentyfikowano więcej niż 8 rodzajów urządzeń, przedszkole otrzymało 3 pkt.

2. Występowanie stref bezpieczeństwa wokół urządzeń zabawowych: jeżeli strefy były zbyt małe, niewłaściwie wyznaczone w stosunku do rodzaju i wysokości urządzenia, odjęto 1 pkt, jeśli w strefach występowały zagrożenia w postaci roślin czy elementów małej architektury, odjęto 2 pkt, w przypadku braku stref bezpieczeństwa, przedszkolu odjęto 3 pkt. Jeżeli strefy bezpieczeństwa zostały zachowane, punktów nie odjęto.

3. Występowanie nawierzchni amortyzujących upadki: jeśli nawierzchnie występowały jedynie przy pojedynczych urządzeniach, placówce przyznano 1 pkt, jeżeli stwierdzono ich obecność przy ponad połowie urządzeń – przyznano 2 pkt, natomiast w sytuacji, gdy wszystkie urządzenia zabezpieczone były nawierzchniami amortyzującymi upadki, przedszkolu przyznano 3 pkt. Jeśli na badanym terenie odpowiednie nawierzchnie nie występowały, punktów nie przyznano.

4. Występowanie nawierzchni niebezpiecznych: w przypadku gdy od 5% do 15% badanego terenu pokryte było nawierzchnią z płyt chodnikowych, kostki

brukowej lub asfaltu, placówce odjęto 1 pkt, kiedy nawierzchnie takie występowały na więcej niż 15%, ale mniej niż 25% powierzchni, odjęto 2 pkt, natomiast jeśli stanowiły 25% lub więcej powierzchni badanego terenu, odjęto 3 pkt. Jeżeli na terenie objętym badaniami nawierzchnie niebezpieczne nie występowały lub gdy ich powierzchnia nie przekroczyła 5% terenu, punktów nie odjęto.

5. Zastosowanie przyjaznych materiałów: jeżeli pojedyncze urządzenia zabawowe i elementy wyposażenia wykonane były z drewna, tworzyw sztucznych lub innych gładkich, niekorodujących materiałów, przedszkolu przyznano 1 pkt, jeśli ponad połowa urządzeń zabawowych i elementów wyposażenia wykonano z takich materiałów – przyznano 2 pkt, natomiast w sytuacji, kiedy co najmniej 80% urządzeń było wykonanych z przyjaznych dzieciom materiałów, placówce przyznano 3 pkt. Jeżeli na badanym terenie nie zidentyfikowano urządzeń zabawowych ani elementów wyposażenia wykonanych z przyjaznych materiałów, punktów nie przyznano.

6. Zastosowanie materiałów niebezpiecznych: jeżeli na badanym terenie stwierdzono istnienie pojedynczych elementów wykonanych z ciężkich lub twardych materiałów, o ostrych krawędziach lub noszących ślady korozji, placówce odjęto 1 pkt, jeśli określono, że ponad połowa elementów wykonana jest z materiałów niebezpiecznych – odjęto 2 pkt, natomiast jeśli ponad 80% elementów na badanym terenie wykonano z takich materiałów, przedszkolu odjęto 3 pkt. W sytuacji, gdy na badanym terenie nie zidentyfikowano elementów z niebezpiecznych materiałów, punktów nie odjęto.

7. Wydzielenie miejsc do zabaw dla poszczególnych grup wiekowych dzieci: jeżeli na terenie objętym badaniami trudno było zidentyfikować podział na strefy dla przedszkolaków z różnych grup, placówce przyznano 1 pkt, w sytuacji gdy podział ten był częściowy, a granice słabo czytelne – przyznano 2 pkt, jeżeli natomiast każda z grup miała dostęp do własnej strefy zabawowej, placówce przyznano 3 pkt.

8. Miejsce spotkań wszystkich dzieci uczęszczających do przedszkola: jeżeli na badanym terenie stwierdzono brak wydzielonego miejsca mieszczącego wszystkie dzieci, placówce przyznano 1 pkt, jeśli przestrzeń taka istniała, jednak nie była zagospodarowana – przyznano 2 pkt, w sytuacji, gdy dany teren posiadał zagospodarowaną przestrzeń mieszczącą wszystkie dzieci, przyznano 3 pkt.

9. Ogrodzenie: jeżeli badany teren otoczony był niskim, niestanowiącym przeszkody ogrodzeniem, umożliwiającym dzieciom bezproblemowe przekroczenie go, placówce przyznano 1 pkt, jeśli otoczenie posiadało wysokość, która uniemożliwiała dzieciom pokonanie go, jednak nie było przejrzyste i chociaż częściowo ażurowe, przyznano 2 pkt, w sytuacji gdy teren objęty badaniami otoczony był wystarczająco wysokim, przejrzystym i ażurowym ogrodzeniem, umożliwiającym dzieciom obserwację otaczającego terenu, a więc sprawiającym, że elementy znajdujące się w sąsiedztwie stają się mniej atrakcyjne, placówce przyznano 3 pkt.

Uzyskane wyniki waloryzacji zagospodarowania terenów przedszkolnych posłużyły do oceny i porównania ich podziału funkcjonalnego i wyposażenia przestrzeni. Punkty przyznane poszczególnym przedszkolom zsumowano, co pozwoliło na zakwalifikowanie otaczających je terenów do jednej z pięciu wydzielonych klas. Do klasy I przypisano placówki, których istniejące zagospodarowanie było bardzo dobre, urządzenia zabawowe oraz nawierzchnie wykonano z bezpiecznych materiałów, a przestrzeń była funkcjonalnie podzielona. Do klasy V zakwalifikowano natomiast placówki, których zagospodarowanie określono jako bardzo złe, ponieważ elementy wyposażenia były wykonane z materiałów zagrażających bezpieczeństwu dzieci, ponadto przestrzeń nie była funkcjonalnie podzielona. W klasach II–IV znalazły się placówki, które uzyskały wynik pośredni (tab. 2).

Tabela 2. Klasyfikacja terenów przedszkolnych w wyniku waloryzacji obecnego zagospodarowania
Table 2. The classification of nursery schools gardens as the result of the valorization of actual development

Klasa – Class	I	II	III	IV	V
Suma punktów Sum of points	14–18	9–13	4–8	-1–3	-2–6
Ocena zagospodarowania Evaluation of development	bardzo dobra very good	dobra good	średnia middle	zła bad	bardzo zła very bad

Źródło: opracowanie własne – Source: own study based

W celu oceny zagospodarowania terenów przyszkolnych wskazano 9 kryteriów odnoszących się do szkół podstawowych oraz 6 kryteriów w odniesieniu do gimnazjów i liceów, a także zaproponowano ich punktację.

1. **Występowanie miejsc do prowadzenia zajęć lekcyjnych – „zielonych klas”:** jeżeli na badanym terenie nie stwierdzono wydzielonego miejsca do prowadzenia zajęć lekcyjnych, placówce przyznano 1 pkt, jeśli istniały miejsca, w których mogą być prowadzone zajęcia lekcyjne, jednak nie były one wyposażone – przyznano 2 pkt, natomiast w przypadku występowania atrakcyjnie zagospodarowanych miejsc do prowadzenia zajęć lekcyjnych – przyznano 3 pkt.

2. **Występowanie i zagospodarowanie części sportowej:** w sytuacji, gdy na badanym terenie odnotowano pojedyncze miejsca do prowadzenia zajęć sportowych, jak również, gdy miejsca te nie były wydzielone lub pokryte nawierzchniami stwarzającymi zagrożenie w razie upadków, placówce przyznano 1 pkt. Jeśli istniała część sportowa z nawierzchnią zalecaną na boiskach, jednak zbyt mała w stosunku do potrzeb placówki – przyznano 2 pkt. Jeżeli liczba miejsc do prowadzenia zajęć sportowych i jakość nawierzchni na boiskach zaspokajała potrzeby uczniów, placówce przyznano 3 pkt.

3. Występowanie kolekcji roślin ozdobnych, sadowniczych, warzyw: w przypadku, gdy na badanym terenie występowały tylko pojedyncze gatunki tych roślin, szkole przyznano 1 pkt, jeżeli kolekcja zawierała jedynie gatunki ozdobne – przyznano 2 pkt, natomiast w przypadku obecności kolekcji roślin ozdobnych, sadowniczych i warzyw, placówce przyznano 3 pkt.

4. Występowanie urządzeń zabawowych (w odniesieniu do szkół podstawowych): jeżeli na badanym terenie stwierdzono obecność 1 lub 2 rodzajów urządzeń zabawowych, placówce przyznano 1 pkt; jeżeli zidentyfikowano od 3 do 8 rodzajów urządzeń zabawowych, przyznano 2 pkt, natomiast w sytuacji, gdy urządzeń zabawowych było więcej niż 8, szkoła otrzymała 3 pkt. Jeżeli na danym terenie obecności urządzeń zabawowych nie stwierdzono, punktów nie przyznano.

5. Występowanie stref bezpieczeństwa wokół urządzeń zabawowych (w odniesieniu do szkół podstawowych): jeżeli strefy były zbyt małe, niewłaściwie wyznaczone w stosunku do rodzaju i wysokości urządzenia, odjęto 1 pkt, jeżeli w strefach występowały zagrożenia w postaci roślin czy elementów małej architektury, odjęto 2 pkt, w przypadku braku stref bezpieczeństwa, przedszkolu odjęto 3 pkt. Jeżeli strefy bezpieczeństwa zostały zachowane, punktów nie odjęto.

6. Występowanie nawierzchni amortyzujących upadki (w odniesieniu do szkół podstawowych): jeżeli nawierzchnie występowały jedynie przy pojedynczych urządzeniach, placówce przyznano 1 pkt, jeżeli stwierdzono ich obecność przy ponad połowie urządzeń – przyznano 2 pkt, natomiast w sytuacji, gdy wszystkie urządzenia zabezpieczone były nawierzchniami amortyzującymi upadki, szkole przyznano 3 pkt. Jeśli na badanym terenie odpowiednie nawierzchnie nie występowały, punktów nie przyznano.

7. Zastosowanie przyjaznych materiałów: jeżeli pojedyncze urządzenia i elementy wyposażenia wykonane były z drewna, tworzyw sztucznych lub innych gładkich, niekorodujących materiałów, szkole przyznano 1 pkt, jeśli ponad połowę urządzeń zabawowych i elementów wyposażenia wykonano z takich materiałów – przyznano 2 pkt, natomiast w sytuacji, kiedy co najmniej 80% urządzeń było wykonanych z przyjaznych materiałów, placówce przyznano 3 pkt. Jeżeli na badanym terenie nie zidentyfikowano urządzeń ani elementów wyposażenia wykonanych z przyjaznych materiałów, punktów nie przyznano.

8. Występowanie miejsc rekreacji: jeżeli na terenie objętym badaniami występowały jedynie pojedyncze ławki lub nie wyznaczono miejsc do rekreacji, szkole przyznano 1 pkt, jeśli istniało kilka miejsc rekreacyjnych, jednak jest ich zbyt mało w stosunku do liczby uczniów – przyznano 2 pkt. W sytuacji, kiedy na badanym terenie zlokalizowano liczbę miejsc rekreacyjnych dostosowaną do potrzeb placówki, placówce przyznano 3 pkt.

9. Wydzielone miejsce spotkań wszystkich uczniów – przestrzeni, gdzie mogą być organizowane różnego rodzaju występy, przedstawienia, akademie, posiadające takie elementy, jak: scena i widownia. Jeżeli na badanym terenie nie było wydzielone miejsce spotkań mieszczące wszystkich uczniów, placówce

przyznano 1 pkt, jeśli miejsce spotkań istniało, jednak było za małe lub nie w pełni przystosowane – przyznano 2 pkt. W przypadku, gdy było wydzielone miejsce spotkań, a jego wyposażenie zaspokajało potrzeby uczniów, szkole przyznano 3 pkt.

Na podstawie uzyskanych wyników waloryzacji zagospodarowania terenów przyszkolnych dokonano oceny i porównania urządzenia przestrzeni wokół placówek edukacyjnych. Punkty przyznane poszczególnym szkołom zsumowano, co pozwoliło na zakwalifikowanie otaczających je terenów do jednej z pięciu wydzielonych klas. Do klasy I przypisano placówki, których istniejące zagospodarowanie było bardzo dobre, występowały miejsca do prowadzenia zajęć dydaktycznych, w tym sportowych, oraz przestrzenie rekreacyjne. Elementy wyposażenia oraz nawierzchnie wykonano z bezpiecznych dla uczniów materiałów. Do klasy V zakwalifikowano natomiast placówki, których zagospodarowanie określono jako bardzo złe, czyli tereny nie były przystosowane do prowadzenia zajęć dydaktycznych ani rekreacji, a elementy wyposażenia i nawierzchnie wykonano z materiałów zagrażających bezpieczeństwu uczniów. W klasach II–IV znalazły się placówki, które uzyskały wynik pośredni (tab. 3, 4).

Tabela 3. Klasyfikacja terenów przy szkołach podstawowych w wyniku waloryzacji obecnego zagospodarowania
Table 3. The classification of primary schools gardens with regard as result of the valorization of actual development

Klasa – Class	I	II	III	IV	V
Suma punktów Sum of points	20–24	16–19	12–15	8–11	3–7
Ocena zagospodarowania Evaluation of development	bardzo dobra very good	dobra good	średnia middle	zła bad	bardzo zła very bad

Źródło: opracowanie własne – Source: own study based

Tabela 4. Klasyfikacja terenów przy gimnazjach i liceach w wyniku waloryzacji obecnego zagospodarowania
Table 4. The classification of junior high schools gardens and high schools gardens as the results of the valorization of actual development

Klasa – Class	I	II	III	IV	V
Suma punktów Sum of points	16–18	14–15	11–13	9–10	6–8
Ocena zagospodarowania Evaluation of development	bardzo dobra very good	dobra good	średnia middle	zła bad	bardzo zła very bad

Źródło: opracowanie własne – Source: own study based

OSTATECZNA OCENA PRZESTRZENI OGRODOWEJ WOKÓŁ PLACÓWEK EDUKACYJNYCH

Kończącą ocenę przestrzeni ogrodowej wokół placówek edukacyjnych przeprowadzono na podstawie uzyskanych wyników oceny istniejącej roślinności i zagospodarowania terenów zieleni. Ostatnim etapem było zsumowanie punktów zdobytych przez każdą z placówek, co umożliwiło klasyfikację terenów przedszkolnych i przyszkolnych do jednej z 5 klas. Do klasy I przypisano placówki, których obecne zagospodarowanie i istniejącą roślinność oceniono najwyżej, natomiast w klasie V znalazły się obiekty o najniższej sumie punktów. Do klas II–IV zakwalifikowano tereny, które uzyskały wynik pośredni (tab. 5).

Tabela 5. Końcowa klasyfikacja przestrzeni ogrodowej wokół placówek edukacyjnych
Table 5. The final classification of the green space around educational institutions

Klasa – Class	I	II	III	IV	V
Suma punktów – przedszkola Sum of points – nursery schools	32–40	23–31	14–22	5–13	–4–4
Suma punktów – szkoły podstawowe Sum of points – primary schools	38–46	29–37	19–28	10–18	1–9
Suma punktów – gimnazja i licea Sum of points – junior high schools and high schools	33–40	26–32	19–25	12–18	4–11
Ocena terenów zieleni Evaluation of green areas	bardzo dobra very good	dobra good	średnia middle	zła bad	bardzo zła very bad

Źródło: opracowanie własne – Source: own study based

PODSUMOWANIE

Słabnący w obecnych czasach kontakt z przyrodą jest niekorzystnym zjawiskiem, negatywnie wpływającym na zdrowie i rozwój dziecka. Istotne jest zatem zagospodarowanie terenów zieleni przyszkolnej i przedszkolnej w taki sposób, aby zachęcić ich użytkowników do obcowania z naturą. Środowisko przyrodnicze, bogactwo jego form i barw, a także możliwość eksploracji ułatwiają proces uczenia się, kształtują umiejętności, postawy i zainteresowania. Rozwijają wrażliwość i wzbudzają ciekawość świata. Warto więc traktować teren zieleni przy placówce edukacyjnej jako miejsce tak samo ważne, jak elementy zagospodarowania znajdujące się wewnątrz budynku i stworzyć przyjazną dzieciom przestrzeń, zachęcającą je do zabawy, wypoczynku i nauki na świeżym powietrzu, zarówno w czasie zajęć lekcyjnych, jak i w czasie wolnym.

PIŚMIENNICTWO

- Bańka A., 2002. *Spoleczna psychologia środowiskowa*. Wyd. Nauk. Scholar Warszawa.
- Komorowska A., 2010. *Ogródek szkolny czy zielona klasa?* Życie Szkoły, 4.
- Kubus M., 2009. *Rustykalny ogród zabaw dziecięcych – kontakt z naturą poprzez zabawę*, [w:] M.E. Drozdek (red.), *Zieleń miast i wsi – współczesna i zabytkowa: materiały konferencyjne*, t. 2, *Tereny zabaw i wypoczynku dla osób w każdym wieku*. Wyd. PWSZ, Sulechów.
- Majdecki L., 1980–1986. *Tabela wiekowa drzew*, [w:] *Drzewa i krzewy – dendrologiczny leksykon internetowy*, <http://drzewa.net/pytania/610>.
- Parczewska T., 2008. *Ogród przedszkolny miejscem bezpiecznego i harmonijnego rozwoju dziecka*, [w:] S. Guz, J. Andrzejewska (red.), *Edukacja wobec zagrożeń rozwoju i bezpieczeństwa dzieci*. Wyd. UMCS, Lublin.
- PN-EN 1176-1:2009, cz. 1–7 oraz cz. 10 i 11 z sierpnia 2002 r. *Wyposażenie placów zabaw i nawierzchnie*, Polski Komitet Normalizacyjny.
- PN-EN 1177:2009 z sierpnia 2002 r. *Nawierzchnie placów zabaw amortyzujące upadki*. Polski Komitet Normalizacyjny.

THE PROPOSITION OF VALORIZATION OF GREEN AREAS AROUND
THE EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Abstract. The paper presents an example of classification of nursery and schools gardens, including the needs of children and youth in science, fun and relaxation in the garden space. In order to rate and to compare green areas around the selected educational institutions the method of the valorization, based on the criteria related to existing greenery and the present development was elaborated. Particular institutions were granted points. Summing them up allowed to qualify the institutions for one of the 5 classes, what was connected with reaching the very bad, the bad, the middle, the good or the very good note. As a result, it was possible to compare nursery and schools gardens and identify elements of garden space which should be rearranged.

Key words: educational institution, nursery school, primary school, valorization, development of green area